

Інформаційна довідка **щодо законодавчого забезпечення європейської оборонної політики та** **посилення європейської оборонної промисловості***

***Анотація.** В інформаційній довідці проаналізовано пріоритети загальноєвропейської політики у військовій та оборонній сферах, визначено стратегічні засади посилення європейської системи оборони в умовах російської військової агресії за рахунок розробки та впровадження нових механізмів та сучасних програм фінансування виробництва військової техніки, зброї та боєприпасів. Розкрито зміст стратегічних законодавчих ініціатив Європейського Союзу, присвячених питанням посилення оборони та механізмів її фінансування, схвалених протягом 2024-2025 років.*

***Ключові слова:** європейська оборонна політика, загальноєвропейський ринок оборонної промисловості, оборонний сектор, оборонно-промисловий потенціал, оборонні закупівлі, інвестиції, військова мобільність, система оборонної готовності, оборонна продукція, оборонне фінансування, підтримка України.*

Вступ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну, що триває майже чотири роки стало ключовим фактором, який змусив Європейський Союз (ЄС) переосмислити підхід до концептуальних пріоритетів своєї оборонної політики. Розуміючи загрозливі тенденції сьогодення, виклики та дестабілізуючі детермінанти, маючи чітке уявлення щодо необхідності адаптуватися до сучасних геополітичних реалій, ЄС посилює свою обороноздатність. На цьому фоні актуальним завданням європейської спільноти є адекватне реагування на кризи та розробка сучасних механізмів, спрямованих на удосконалення засад оборонної політики держав-членів ЄС. Протягом останніх років, витрати держав-членів ЄС на оборону значно зросли. Одночасно ЄС запровадив декілька законодавчих ініціатив, спрямованих на доповнення національних зусиль держав-членів з метою збільшення витрат на загальноєвропейську оборону, особливо після повномасштабного вторгнення росії в Україну. Якщо у 2021 році сукупний оборонний бюджет держав-членів ЄС складав 218 млрд євро, то у 2024 році оборонні витрати зросли до 343 млрд євро, що дорівнює 1,9% ВВП. У 2025 році витрати ЄС на оборону досягли рекордних 392 млрд євро (2,1 % ВВП). Незважаючи на постійні зусилля держав-членів ЄС, спрямовані на підвищення боєготовності та зміцнення своїх збройних сил, Союз все ще відстає від інших держав за показниками загальних витрат на оборону. Так, у 2024 році США витрати на оборону склали 845 млрд євро, що дорівнює 3,1% ВВП – майже у два з половиною рази більше, ніж сукупний обсяг оборонних витрат ЄС. Оборонний бюджет Росії досяг 234 млрд євро у 2024 році за паритетом купівельної спроможності (близько 5,5% ВВП) і продовжує зростати¹.

¹EU Member States' defense expenditure rose significantly between 2021 and 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2025\)777937](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2025)777937)

Основну загрозу для держав ЄС становить саме росія, а європейські лідери, особливо в країнах Балтії, Польщі та інших державах Союзу, що межують із росією, висловлюють занепокоєння, що держава-агресор може розширити свою експансію за межі України. За таких умов, з метою реагування на сучасні виклики та загрозові тенденції, які провокує російська військова агресія, політичне керівництво ЄС активно трансформує концепти європейської оборонної політики. На рівні ЄС росія сприймається як «екзистенціальна загроза» для усієї системи європейської безпеки, що відображено у фундаментальних документах Європейського Союзу, зокрема у положеннях європейської оборонної концепції «Стратегічний компас 2022»², Версальській декларації 2022 року, яка стала відповіддю європейських лідерів на вторгнення росії в Україну і спрямована на укріплення європейського суверенітету, зокрема в сферах оборони, енергетики та економіки³, Регламенті (ЄС) 2023/1525 щодо підтримки виробництва боєприпасів (ASAP)⁴, Регламенті (ЄС) 2023/2418 про створення інструменту для зміцнення європейської оборонної промисловості шляхом спільних закупівель (EDIRPA)⁵ тощо.

У контексті викладеного, необхідним є висвітлення законодавчих ініціатив ЄС, спрямованих на розвиток основ загальноєвропейської оборонної політики, узагальнення результатів таких ініціатив, спрямованих на розбудову європейської оборонної промисловості та військового потенціалу в умовах перманентної російської військової агресії проти України та усього цивілізованого світу.

Основна частина

В епоху динамічних глобальних геополітичних змін, російської військової агресії, Європейський Союз активізує зусилля з метою побудови системи надійного захисту своїх громадян і територій, посилення спроможностей власного оборонного потенціалу. Посилення європейської оборонної промисловості також передбачає унормування правил здійснення державних закупівель у сфері оборони, розбудову загальноєвропейського ринку оборонної промисловості. Створена у 2020 році Європейська оборонно-технологічна та промислова база⁶ (далі – EDTIB) складається з сукупності великих багатонаціональних компаній, корпорацій із середньою капіталізацією і понад 2000 малих і середніх підприємств, з оціночним сукупним річним оборотом у розмірі понад 70 мільярдів євро⁷. Російська військова агресія проти України

² A Strategic Compass for Security and Defense. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence_en

³ The Versailles declaration, 10 and 11 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versailles-declaration-10-11032022>

⁴ Regulation (EU) 2023/1525 of the European Parliament and of the Council of 20 July 2023 on supporting ammunition production (ASAP). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1525/oj/eng>

⁵ Regulation (EU) 2023/2418 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on establishing an instrument for the reinforcement of the European defense industry through common procurement (EDIRPA). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2418/oj/eng>

⁶ European Defence and Technological Industrial Basis (EDTIB). URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603483/EXPO_IDA\(2020\)603483_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603483/EXPO_IDA(2020)603483_EN.pdf)

⁷ The European defence industrial strategy helps to focus thinking but has significant flaws. URL: <https://www.bruegel.org/analysis/european-defence-industrial-strategy-important-raising-many-questions>

призвела до того, що політичним керівництвом ЄС було переосмислено підхід до побудови оборони ЄС і одночасно виявлено чимало серйозних прогалин та слабких місць EDIВ, таких як: незадовільний стан виробничих оборонних потужностей і ланцюгів постачання; фрагментація оборонного виробництва, відставання у застосуванні цивільних технологій в обороні тощо. Значною проблемою став той факт, що європейський ринок оборонної продукції залишався досить фрагментованим, із домінуванням національних гравців на невеликих ринках озброєння та військової техніки, що призвело до неможливості повною мірою використовувати потенціал єдиного європейського ринку, низьких темпів та обсягів оборонного виробництва, браку наявних потужностей для масштабного серійного оборонного виробництва.

Історичним моментом для оборони ЄС став новий закон про посилення європейської оборонної промисловості через загальні закупівлі (EDIRPA)⁸ та Регламент (ЄС) 2023/1525 щодо підтримки виробництва боєприпасів (ASAP).⁹ Незважаючи на значне збільшення сукупного оборонного бюджету держав-членів ЄС та радикальну зміну безпекового середовища після початку військової агресії Росії проти України, для ЄС все ще залишаються значні виклики у досягненні оборонної готовності. 5 березня 2024 року була схвалена та оприлюднена Стратегія європейської оборонної промисловості (EDIS)¹⁰, яка стала першою в історії Європейського Союзу стратегією посилення оборонно-промислового потенціалу та готовності із загальним бюджетом у розмірі 1,5 мільярда євро¹¹. Основна мета цієї стратегії – посилення оборонної готовності ЄС, зокрема його оборонно-промислового потенціалу, запровадження сучасного механізму оборонних закупівель між державами-членами ЄС.

19 березня 2025 року Європейська Комісія представила Білу книгу європейської оборони¹², яка визначає керівні принципи європейської оборонної політики, містить детальну дорожню карту дій, які необхідно вжити з метою досягнення військової готовності ЄС на період до 2030 року. Біла книга пропонує рішення для зміцнення оборонної промисловості ЄС шляхом усунення важливих прогалин, визначає шляхи залучення з боку держав-членів ЄС потужних інвестицій в оборону, запроваджує сучасний механізм здійснення закупівель військової техніки, озброєння, устаткування й обладнання, визначає шляхи удосконалення архітектури екосистеми європейської оборони. Новий підхід до оборони передбачає залучення інвестицій та створення потужної бази оборонної промисловості. Ця ініціатива відкриває значні можливості для компаній оборонного та безпекового секторів з метою їхньої подальшої участі в оборонних

⁸ Regulation (EU) 2023/2418 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on establishing an instrument for the reinforcement of the European defense industry through common procurement (EDIRPA). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2418/oj/eng>

⁹ Regulation (EU) 2023/1525 of the European Parliament and of the Council of 20 July 2023 on supporting ammunition production (ASAP). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1525/oj/eng>

¹⁰ European defense industrial strategy. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762402/EPRS_BRI\(2024\)762402_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762402/EPRS_BRI(2024)762402_EN.pdf)

¹¹ EU defence funding. URL: <https://epthinktank.eu/2025/10/08/eu-defence-funding>

¹² Introducing the White Paper for European Defence and the ReArm Europe Plan- Readiness 2030. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en

закупівлях ЄС, а також приватних інвесторів і фінансових установ щодо їхнього прямого інвестування в європейський оборонний сектор, стартапів, які працюють у сфері штучного інтелекту, квантових обчислень та кібербезпеки та які отримують контракти на постачання своєї продукції для потреб ЄС.

Одночасно з Білою книгою Європейська Комісія представила План «Переозброєння Європи», також відомий як «Готовність – 2030»¹³ (далі – План), який являє собою амбітний оборонний пакет, у рамках реалізації якого планується надання державам-членам ЄС фінансових важелів для стимулювання залучення інвестицій, спрямований на зміцнення європейського оборонного потенціалу з урахуванням загрозливих тенденцій стрімкого погіршення геополітичного стратегічного середовища ЄС, яке включає ескалацію військового протистояння в Україні, сучасні загрози і виклики, зокрема такі як: військове вторгнення росії в Україну, геополітична нестабільність у європейському регіоні, масштабні російські кібератаки, які посягають на європейську критичну інфраструктуру. Цей План став відповіддю на стрімке погіршення стратегічного середовища для ЄС, що у першу чергу пов'язано із російською військовою агресією проти України.

Відповідно до Плану очікується залучення понад 800 млрд євро на оборону за рахунок фінансових ресурсів, включаючи внески Європейського інвестиційного банку, залучення приватного капіталу через поєднання механізмів ощадних та інвестиційних фондів ЄС в контексті підтримки оборонних проєктів. План спрямований на посилення європейських оборонних спроможностей, зокрема передбачається збільшення витрат за участю усіх держав-членів. На виконання положень Плану на підставі Регламенту Ради (ЄС) 2025/1106 було запроваджено новий фінансовий інструмент ЄС – Інструмент дій безпеки для Європи (SAFE)¹⁴, розроблений з метою підтримки держав-членів під час залучення інвестицій до європейської оборонної промисловості шляхом надання позик, які підкріплюються бюджетом ЄС та спрямовуються у якості інвестицій у такі сфери, як: протиракетна оборона, виробництво безпілотників (БПЛА). Відповідні кроки спрямовані на зміцнення європейської оборонно-технологічної та промислової бази, стимулювання оборонних інновацій. Задекларовано, що промисловий потенціал України залишається важливим для загальноєвропейської системи безпеки, що засвідчує необхідність інтеграції оборонної промисловості України у відповідні програми ЄС. Результатом виконання Плану є забезпечення повної бойової готовності ЄС до 2030 року, посилення ролі централізації військово-командних рішень, що має змінити баланс сил усередині Союзу, при цьому окремі військові питання мають залишатися у сфері компетенції національних урядів.

У березні 2025 року Європейська Рада з питань оборони визначила перелік критично важливих сфер оборонного потенціалу на рівні ЄС до яких увійшли: 1) повітряна та протиракетна оборона з метою формування інтегрованого щиту від

¹³ ReArm Europe Plan/Readiness 2030. URL: <https://epthinktank.eu/2025/04/03/rearm-europe-plan-readiness-2030>

¹⁴ Council Regulation (EU) 2025/1106 of 27 May 2025 establishing the Security Action for Europe (SAFE) through the Reinforcement of the European Defense Industry Instrument. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32025R1106>

усіх повітряних загроз (ракети, літаки, безпілотні літальні апарати) з інтеграцією командування та управління НАТО, що включає розробку інтегрованих, багаторівневих авіаційних систем; 2) артилерійські системи, які включають сучасні вогневі засоби ураження для проведення атак на великі відстані по наземних цілях використання високоточних ракет великої дальності; 3) створення стратегічних запасів боєприпасів, розширення виробничих потужностей для своєчасного їхнього поповнення; 5) дрони та системи боротьби з дронами, створення комплексного безпілотного парку (повітряні, наземні, надводні, підводні) з автономними можливостями; 6) формування військової логістики, що включає загальноєвропейську транспортну мережу, яка забезпечує швидке переміщення військ та техніки у межах кордонів ЄС; 7). технології штучного інтелекту, квантова техніка, кібер- та електронна війна, сучасні системи контролю електромагнітного спектру та проведення кібероперацій; 8). стратегічні засоби забезпечення та захист критично важливої інфраструктури, включаючи можливості стратегічних авіаперевезень, інноваційні системи дозаправки в повітрі, безпечний зв'язок, забезпечення безпеки кордонів ЄС¹⁵.

16 жовтня 2025 року Єврокомісія представила «Дорожню карту збереження миру – оборонної готовності до 2030 року»¹⁶, яка спрямована на посилення європейського оборонного потенціалу. Дорожня карта створює передумови для збільшення обсягів оборонних закупівель, запроваджує оборонні інновації є відправною точкою у питаннях розробки флагманських європейських оборонних проєктів за участю України. Практична реалізація заходів, викладених у Дорожній карті має посилити здатність ЄС стримувати російську військову агресію на суші, в повітрі, на морі, в кіберпросторі й у космосі, окреслює шляхи, спрямовані на прискорення залучення інвестицій в оборонну промисловість на рівні усіх держав-членів.

Досягнення повної оборонної готовності означає забезпечення здатності збройних сил держав-членів ЄС виявляти та передбачати будь-яку кризу, в тому числі конфлікти високої інтенсивності, бути готовими до них і оперативно реагувати. Дорожня карта закликає держави-члени ЄС завершити формування коаліцій сил і засобів, активізувати спільні оборонні закупівлі. З метою усунення критичних прогалин на рівні ЄС планується створення надійної оборонної промисловості, здатної забезпечити виробничі потужності, зокрема щодо стійкості ланцюгів постачання оборонної продукції, шляхом зменшення критичної залежності від сировини, інших критично важливих ресурсів російського та китайського походження, інших недружніх держав. Досягнення повної оборонної готовності означає, що збройні сили держав-членів ЄС набувають бойової здатності реагувати на будь-яку загрозу, включаючи військові конфлікти високої інтенсивності, стримувати російську військову агресію.

¹⁵ Introducing the White Paper for European Defence and the ReArm Europe Plan- Readiness 2030. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en

¹⁶ Commission and High Representative present new Defense Roadmap to strengthen European defense capabilities. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_2396

Основою оборонної готовності ЄС є інтегрований європейський оборонний ринок, який спеціалізовано орієнтований на масове оборонне виробництво, зокрема засобів протиповітряної і протиракетної оборони, безпілотників та космічних систем. Дорожня карта також містить План створення загальноєвропейської зони військової мобільності як ключового фактору загальноєвропейської оборонної безпеки, що має забезпечити швидке переміщення військ і техніки по всій Європі до 2027 року.

Дорожня карта визначає стратегічні ініціативи посилення оборонної готовності ЄС до 2030 року¹⁷ (Табл. 1):

Таблиця 1

Назва Ініціативи	Пріоритетні завдання
Стіна безпілотників	проти дія порушенням повітряного простору ЄС, запровадження сучасної системи високотехнологічного захисту та перехоплення безпілотників, що порушують повітряний простір держав ЄС, стримування безпілотних атак на об'єкти критичної інфраструктури
Варта східного флангу	захист східних кордонів ЄС від гібридних, кібернетичних, морських загроз з боку РФ та Білорусі, шляхом інтеграції систем протиповітряної оборони, радіоелектронної боротьби, гарантування морської безпеки, патрулювання повітряного простору країн Балтики та Польщі, гарантування безпеки сухопутних і морських кордонів ЄС
Європейський повітряний щит	гарантування безпеки повітряного простору ЄС, посилення протиповітряної оборони, яка включає застосування протибалістичних можливостей
Європейський космічний щит	організація захисту космічних сервісів, супутникових навігаційних систем ЄС «Galileo» та «IRIS» з акцентом на постійний моніторинг космічного простору, розвиток орбітальних сервісів, боротьба із спуфінгом сигналів у космосі

¹⁷Eastern Flank Watch and European Drone Wall. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/777962/EPRS_ATAG\(2025\)777962_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/777962/EPRS_ATAG(2025)777962_EN.pdf)

Практична реалізація Дорожньої карти сприятиме розбудові європейської оборонної промисловості, підвищенню купівельної спроможності держав-членів ЄС, транскордонному промислового партнерству в оборонній сфері, створенню стратегічних оборонних резервів тощо. У Дорожній карті визначено, що посилення оборонних спроможностей ЄС передбачає надання військової підтримки для України, яка залишається першою лінією оборони Європи та невід'ємною частиною загальноєвропейської системи оборони, що засвідчує прагнення ЄС продовжувати співпрацю з Україною у військовій та оборонній сферах. У шостому розділі Дорожньої карти, який присвячений Україні вказано, що оборонні зусилля ЄС мають бути сконцентровані на подальше посилення обороноздатності України. Також ЄС прагне отримати вигоду від набутого українського бойового досвіду, запозичити практичний аспект здійснення взаємодії цивільного та військового секторів в умовах війни. Для підтримання й розвитку оборонних спроможностей України у короткостроковій перспективі ЄС планує залучити «репараційні позики», тобто заморожені російські активи, що надасть змогу забезпечити стабільне постачання зброї в Україну, запровадити ефективне фінансування для України, сприятиме доступу до високотехнологічного військового обладнання у відповідності до військових потреб на полі бою. Такий механізм має стимулювати промислові партнерства між українськими та європейськими оборонними компаніями.

Окремо відзначається створення між ЄС та Україною Альянсу дронів як проекту, який сприятиме створенню спільних підприємств за межами України та дозволить поєднати європейські технології та українські практичний досвід і знання. Одночасно Україна також братиме повноцінну участь в реалізації різноманітних фінансових інструментів ЄС, таких як SAFE та EDIP, залучатися до участі в Інструменті підтримки України (Ukraine Support Instrument) з метою забезпечення закупівлі для України, спільно з Україною та такий формат передбачає активну участь української промисловості. Кінцевою метою співпраці між Україною та ЄС очікується інтеграція української оборонної промисловості з європейською, створення передумов для максимального використання потенціалу українських виробників для потреб європейської оборони. При цьому, загальним недоліком залишаються бюрократичні труднощі та непослідовні митні процедури, які порушують ефективність військових перевезень в ЄС.

У вересні 2025 року президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн заявила про виділення авансом 6 млрд євро кредиту, фінансованого за рахунок прибутків від заморожених російських активів, спрямованих на виробництво безпілотників для України¹⁸. Таким чином, ЄС має амбітні плани щодо посилення стратегічної автономії Європи на тлі геополітичної нестабільності та загострення безпекових викликів з боку Російської Федерації. Починаючи з 2026 року ЄС здійснюватиме

¹⁸ European Commission president announces «drone alliance» with Ukraine, allocating €6 billion. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/09/10/7219848/>

реалізацію спільних проектів масштабного виробництва дронів (БПЛА), систем протиповітряної та протиракетної оборони в межах п'ятирічного плану переозброєння європейського континенту, підготовки до військового стримування держави-агресора, нарощування темпів оборонних закупівель, повного переформатування концептів військового стратегічного планування. Одночасно Дорожня карта включає заходи у сфері підтримки України, поступове включення нашої держави до європейської системи оборонної готовності, передбачає збільшення державних і приватних інвестицій, які надають державам-членам більшу фінансову гнучкість для збільшення обсягів оборонного виробництва.

16 жовтня 2025 року одночасно із Дорожньою картою Європарламент та Європейська комісія схвалили Європейську програму оборонної промисловості (далі – EDIP) в рамках консолідації зусиль з метою забезпечення своєчасної та достатньої кількості озброєнь і оборонних систем для протидії зростаючим військовим загрозам, підвищення оборонної готовності ЄС. Передумовами для прийняття EDIP стало тривале погіршення стану європейської безпеки, що вимагає кардинальних змін, необхідність зміцнення європейської оборонно-технологічної та промислової бази. Одночасно EDIP сприятиме інтеграції України до європейської оборонно-технічної та промислової бази, запроваджує механізми забезпечення стабільного постачання оборонної продукції в державах ЄС, організації продажів з використанням «централізованого каталогу» продукції військового та подвійного призначення, що має значно спростити процес здійснення закупівель, визначає умови та порядок довгострокової оборонної співпраці між державами-членами ЄС. Затверджений бюджет EDIP становить 1,5 млрд євро у вигляді грантів, з яких 300 млн євро виділено саме на підтримку України протягом 2025-2027 років¹⁹. EDIP створює підґрунтя для розробки та реалізації оборонних проектів спільного інтересу, які сприятимуть розвитку стратегічних спроможностей у військовій та оборонній сферах, залученню українських оборонних компаній до участі у цих проектах за рахунок європейського фінансування. EDIP закріплено принцип «купує європейське», відповідно до якого вимагається, щоб щонайменше 65% вартості компонентів у фінансованих оборонних проектах походили з ЄС або асоційованих держав. На підставі EDIP запроваджено режим безпеки поставок ЄС з метою гарантування безперешкодного доступу до оборонної продукції, запроваджує перелік «індикаторів раннього попередження», що надасть змогу виявляти загрозливі тенденції та дестабілізуючі фактори, які можуть порушити напрацьовані ланцюги поставок оборонної продукції²⁰. Загалом EDIP спрямована на запровадження ефективного механізму у питаннях здійснення оборонних закупівель, зміцнення європейського оборонного потенціалу, слугує орієнтиром для майбутніх розробок та реалізації перспективних європейських оборонних

¹⁹ European Defence Industry Programme: Council and Parliament reach provisional agreement. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/10/16/european-defence-industry-programme-council-and-parliament-reach-provisional-agreement/>

²⁰ Parliament, Council agree on European defence industry programme. URL: <https://sciencebusiness.net/news/parliament-council-agree-european-defence-industry-programme>

ініціатив, декларує засади організації співпраці між Україною та ЄС у сфері оборонного виробництва на період до 2030 року, кардинально змінює існуючий підхід до імпорту оборонної продукції, військової техніки, зброї та озброєння на рівні ЄС.

Висновки

Прагнучи адаптуватися до нової геополітичної реальності, викликів та загроз, ЄС удосконалює та зміцнює свою обороноздатність, створює більше стимулів для заохочення держав-членів до оборонної співпраці. Так, протягом 2022-2025 років в ЄС було схвалено чисельну кількість актів законодавства (Стратегія європейської оборонної промисловості, Біла книга європейської оборонної готовності до 2030 року, План Переозброєння Європи, Дорожня карта збереження миру – оборонної готовності до 2030 року, Європейська програма оборонної промисловості), які спрямовані на удосконалення і трансформацію загальноєвропейської оборонної політики, посилення спроможностей європейської оборонної промисловості, збільшення фінансування видатків на оборону, підтримку України (Табл. 2).

Таблиця 2

Законодавчі ініціативи у сфері загальноєвропейської оборонної політики (2024-2025)	Стратегія європейської оборонної промисловості (EDIS)
	Біла книга європейської оборони – Готовність 2030
	Дорожня карта збереження миру – оборонної готовності 2030
	Європейська програма оборонної промисловості (EDIP)

Законодавчі ініціативи ЄС спрямовані на зміцнення європейської системи безпеки за участю держав-членів. При цьому Альянс залишається тією інституційною основою, завдяки якій більшість із них забезпечують свою оборону. Роль політичного керівництва ЄС полягає в усуненні будь-яких законодавчих та регуляторних перешкод, що становлять ризики для стратегічної європейської безпеки, у тому числі це виділення додаткових ресурсів для фінансування оборони держав-членів, налагодження оборонної співпраці.

Роль Європарламенту у питаннях посилення оборони ЄС не можна недооцінювати. Європарламент неодноразово закликав держави-члени ЄС до збільшення витрат на оборону, підтримуючи як збільшення національних бюджетів, так і загальне фінансування оборонних програм ЄС, налагодження та поглиблення співпраці між державами-членами у цій площині. Одночасно Європарламент здійснює контроль за використанням оборонного бюджету ЄС, включаючи витрати, пов'язані із фінансуванням військово-технічної сфери. Одним із ключових завдань Європарламенту визначено законодавче забезпечення існуючих інструментів ЄС для забезпечення максимального залучення інвестицій в оборону, посилення європейського оборонно-

промислового комплексу. Так, на постійній основі Європейський парламент спільно з Європейською комісією удосконалюють законодавчі засади внутрішньої політики у сфері оборони ЄС з метою реагування на поточні й нові стратегічні виклики, включаючи безпеку та оборону, підтримують заходи щодо збільшення фінансування та залучення інвестицій до сфери безпеки і оборони ЄС. Своєю чергою, діяльність Європарламенту сфокусована на розробці законодавчих основ посилення фінансування оборонної сфери, передбачає внесення змін до основних оборонних програм, включає сприяння та підтримку інтеграції оборонної промисловості України та зменшення стратегічної залежності держав ЄС від участі третіх країн тощо. Кінцева мета запроваджених ініціатив полягає у прагненні політичного керівництва ЄС визначити оборону першочерговим пріоритетом ЄС, побудувавши конструктивний діалог з представниками оборонної промисловості, із внесенням змін до європейського законодавства, що надасть змогу зменшити адміністративне навантаження на оборонну галузь, полегшити доступ до фінансування та критично важливих ресурсів і компонентів, уникнути ризику фрагментації оборонного виробництва.

Прагнення підтримувати України залишається основним пріоритетом ЄС, так як і сприяння розвитку співпраці українських та європейських оборонних компаній, здійснення оборонних закупівель Україною, що фінансуються за рахунок позик та інших інструментів ЄС, організації сучасних механізмів фінансування України з метою реалізації проектів у військовій та оборонній сферах. Важливою складовою співпраці між Україною та ЄС визначено Дроновий Альянс, що передбачає створення спільних україно-європейських підприємств, які поєднуюватимуть сучасні технології та набутий Україною військовий досвід, максимальне використання потенціалу вітчизняних зброярів для потреб європейської оборони. На рівні європейського законодавства задекларовано підхід, відповідно до якого просувається ідея ставлення до України як до повноправного члена ЄС у сфері оборони, при цьому Союз прагне отримати вигоду від бойового досвіду України, її оборонних інноваційних досягнень. Довгострокові гарантії безпеки для України Євросоюз забезпечуватиме за рахунок розроблених механізмів репараційних позик, збільшення інвестицій в оборонну промисловість України.

Посилення оборонної політики ЄС надає Україні нові сприятливі можливості для зміцнення обороноздатності, включаючи підтримку власного оборонно-промислового комплексу, закупівлю озброєння через спільні програми, а також доступ до космічних активів ЄС для розвідки та зв'язку. Ця політика сприяє не тільки прямій військовій допомозі, але й довгостроковому розвитку військового потенціалу України через спільні проекти та інвестиції.

Оборонно-промисловий комплекс України відіграє ключову роль у питаннях євроінтеграції, забезпечує участь України у програмах ЄС та НАТО, сприяє адаптації міжнародних технічних стандартів і розвитку спільних виробництв. На виконання пунктів 245 та 251 Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2025 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 11 лютого 2025 року № 4228-IX у рамках узятих Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері європейської інтеграції, необхідним є

розробка проектів законів України «Про розвиток оборонно-промислового комплексу» і «Про державний контроль за міжнародними передачами стратегічних товарів», які мають законодавчо визначити умови, порядок, перспективні напрями участі України в оборонній політиці Євросоюзу.

З метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних оборонних компаній, як гравців на європейському ринку військової техніки та озброєння, вбачається необхідним прискорити законодавче врегулювання міжнародної діяльності юридичних осіб приватного права у військовій та безпековій сферах на рівні проекту закону про міжнародну діяльність юридичних осіб приватного права у військовій та безпековій сферах (реєстр. № 13257 від 05.05.2025), що визначає правовий статус юридичних осіб приватного права, які здійснюють діяльність у військовій та безпековій сферах на території України та за її межами; деталізує вимоги до договорів про міжнародну діяльність у сфері безпеки, механізми нагляду та відповідальності за порушення норм законодавства; запроваджує державний реєстр юридичних осіб, що здійснюють військову та безпекову діяльність. Одночасно потребують імплементації у національне законодавство Регламент (ЄС) 2021/821 від 20 травня 2021 року, Регламент (ЄС) 2023/1525 від 24 липня 2023 року, Директива 2009/81/ЄС від 13 липня 2009 року.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*